

Doberdob

(Excerpt in Serbian)

Translated by: Jelena Dedeić

Contact of the translator: jelena.rasic@sezampro.rs

Kao za inat, već sledeće večeri je stigla komanda.

„Napred!”

Neprijatelj koji je puna dvadeset četiri sata tukao austrijsku prvu liniju najtežom topovskom paljbom koju je do tada poznao soški front, u ubeđenju da u prvim linijama ni miš nije mogao ostati živ, poslao je pešadiju u napad. A u isto vreme kad je njegova pešadija stupila u akciju, topovska paljba je zatvorila celu pozadinu prve linije s ciljem da spreči dolazak rezervi. Meci su već nekoliko sati upadali i u rupu u kojoj je bilo skrovište. Srećom, neprijatelj je u tom delu gađao predaleko, ne mnogo, jedva za širinu rupe. Tamo je bljuvalo nekoliko baterija ekrazitne granate teškog kalibra. Već nekoliko sati je bataljon bio svedok tog rafala. Mozak koji je tupavo životario izjedala je samo jedna jedina misao: Šta će biti ako počne da grabi ka kraćem cilju?

I stvarno, kako se spuštalo veče, primetili su da se neprijateljske baterije odvajaju od prvobitnog cilja. Široki vatreni levak se približavao rupi, polako, pucanj za pucnjem, koliko je uopšte bilo moguće razdvojiti metke. Oluja kamenja i gvođenih krhotina je kovitlala svaki minut sve bliže.

Held se drugi put okrenuo ka svom susedu koji je čučao na slami.

„Šta ti kažeš, Pekol?”

Obratio se baš pravom čoveku. Pekol nije bio kukavica i nije znao za strah. Ali sada je već satima ćutke čučao naslonjen na mokru stenu i zurio ispred sebe, kao da ga je napustila pamet. Ono što se pred njim događalo nije mu dopiralo do mozga. Znao je samo jedno, da pred silom koja sikće i tutnji tamo pred njim, nije moguća nikakva odbrana. Pomoglo bi samo zakopati se u zemlju, bog zna kuda. Iznad krova je neprestano zavijao gnusni zvuk. Svaki odjek je bio samo kratak, cvileći pisak, ali je tih pisaka bilo toliko da su se slivali u samo jedan, dug, smrtonosni vihor.

Pekol ni na drugo pitanje nije odgovorio. Umesto njega se prenuo sused s Heldove leve strane, Cigan Maroš.

„Šta uopšte još neko može da kaže na ovo...”

Glas je bio takav da Held nije više postavljao pitanja, jer je u njemu našao odgovor koji je već čitave večeri sam osećao.

Po krovu se iznova sasula teška oluja kamenja, najteža te večeri. To je došlo sa strane jer se tamo zemlja sumnjivo tresla. Nešto je zakloparalo pored mokrog pokrivača koji je visio s krova, kao da se nešto teško, nezgrapno upetljalo u debelu tkaninu. Zatim je glasno palo na kamenito tlo. Rainer, koji je čučao iza stene, instinktivno se ispružio ispod pokrivača i pokupio gadno uništen komad gvožđa.

„Šta je to?“, mehanički ga je upitao Amun.

Rainer mu je ćutke stavio krhotinu u ruku. Zatim je šetala iz ruke u ruku. Vojnici su je merili uz čudan osećaj. Kada ju je Petrika pružio Popoviću, ovaj je strgao zavesu i zavrljačio pošast po rovu, da je zazvečalo. Svi su ćutke to odobrali, činilo im se kao da je neko izbacio zmiju iz ležišta.

Najzad ih je Rodetov glas spasio bezvoljnog čekanja smrti. Odlazak. Jedan za drugim su se podizali iz ležišta. Iz skrovišne rupe se vukao dug lanac turobnih, pognutih vojničkih figura, koje su žurile iz jame prema visoravni. Oči su ugledale jedan svet, izjedan i razrovan od granata. Artiljerija ga je još uvek razdirala nesmanjenom silom. Uprkos tome, komanda je glasila da visoravan treba prekoračati. Živ ili mrtav, to niko nije rekao, ali podrazumevalo se.

Kolona se spuštala po visoravni, penjući se uz razrušene kamene plotove i upadajući iz rupe u rupu. Komanda je bila paziti na vezu, ali to je u tom trenutku bilo suvišno, jer je svaki pojedinac bio svestan da je gubitak veze s drugom koji korača ispred njega, prava smrt. Kuda bi sam čovek ovde mogao da se dene? Iako su svi znali da je put kojim ih vode put u smrt, ipak se svako plašio samotne smrti na toj od vatre izjedenoj kamenitoj poljani.

Kolona se savijala po visoravni po kojoj su tukle granate i gde je neprestano šikljalo iz kuljajućih šrapnela. Najteže je bilo proći pored razvalina napuštenog naselja. Nije se moglo prepoznati kakvo je bilo nekad, samo je još nekoliko usamljenih zidova još uvek prkosilo. Artiljerija je palila naročito po ovom naselju. Zato su pokušali da ga zaobiđu. Dugo su ležali iza niskog zida koji je nekad bio ivica puta. Odatle su se samo u većim razmacima i bežeći spuštali preko puta. Kada im je opasan prelaz bio iza leđa, odahnuli su. Tamo dalje valjda nije bilo toliko strašno s artiljerijom. Zatim su se spustili na desno, na neku padinu. Tu se pred njima stvorila slika prve linije. Vatre mina, raketa i jarke svetlosti su se palile i pretvarale noć u svetao dan. Sad još nije bilo magle, zato je prodor bio neprijatan. Ali moralo se ići napred jer se tamo napred linija na nekim mestima lomila.

„Lezi! Vatra...“

Upozorenje je letelo od čela prema kraju kolone. Da. Uši, ali ne samo uši, sve žile su osluškivale rezak zvižduk nisko iznad glava. To su već muve... Prva linija nije više daleko.

Pucanje pušaka se inače ne čuje, ali muve ubadaju na sve strane. I nešto krekeće istrajno i otrovno. To su ose, mašinke, koje se čuju kada za trenutak utihnu patke. Činilo im se da prodiru već celu večnost preko visoravni i da su pregazili već desetine kilometara. U stvari je daljina koju su ostavili iza sebe bila skoro neprimetna.

Čelo je opet poslalo vest:

„Još malo, pa smo u rovu. Onda će biti bolje...”

Bolje...? I ipak izgleda da postoji vera u srcu.

Posle nekog vremena ponovo:

„Zauzimamo sektor broj 5.”

Tamo je valjda neprijatelj napravio rupu. Neko je već znao, Almer ili Segal, Bog će znati ko, da su tamo bili Rumuni koji su sve unakazili. Ali ta novost sada nije nikoga zanimala. Sad je samo sektor broj 5 preokupirao misli. Dok za taj sektor niko nije znao, nikoga nije bilo briga kuda zapravo vodi put. Sad je taj zagonetni sektor počeo da podbada um. Još nekoliko puta se trebalo pritajiti, zatim se put ispod kolone spustio, noge su zagazile po mekom, klizavom blatu iz kojeg su se pomaljale kamenite glave.

„Dovodni rov!”

Oni na čelu su sačekali i kolona se stisla. Iako je rov bio loš, nizak i uzan i koračanje po njemu je bilo teže nego po otvorenom terenu, ipak je nova svest obuzimala svakog pojedinca. Rov je rov, čak i za onog ko prvi put u životu korača po njemu. Već su izbili iz artiljerijske vatre, sad su bili sve bliži vatri prve linije. Čulo se takođe već pucanje pušaka, dolazilo je negde iz same zemlje. U zid rova osorno je ubadalo: z-z-k-s-k. Leđa su se još više iskrivila.

Snopovi žarećih svetala pred njima su postajali sve jači...

S čela kolone su neprestano stizala upozorenja:

„Tišina, tišina, šta radite tamo pozadi?”

Šta bi iko mogao da radi u takvom položaju? Kolona se nekoliko puta prevrnula u neke rovove sa strane, koji su bili još gori; spuštali su se i uspinjali. Dva ili tri puta su se morali pritajiti na dnu, jer je preko kamenih krtičnjaka proletela mina i raspukla se tik iza njih tako da je neke isprskalo blato. Onda je puklo tik ispred nosa. Još nekoliko koraka i poddesetar Kopajnik koji se iznenada pojavio pored niskog nasipa jarka, zgrabio je Štefaniča za rame, pritisnuo ga uz mokri zid jarka i rekao mu:

„Budi ovde!”

„Šta?”, zbunjeno je gledao Štefanič.

Još nije uspeo da zatvori usta, a Kopajnik je već nestao preko brežuljka, a s leve strane je ponovo začuo njegov pritajeni glas:

„Barfus, budi tu!”

Pored Štefaniča koji se još uvek nepomično naslanjao na stenu, kolona je tutnjala dalje, a da se niko nije obazirao na njega. Pored su promicali Amun, Palir, Holcman, Pekol, koliko je mogao da razazna u mraku. Zatim nije više hteo da brine za njih jer se iz uskog useka zida jarka izvijala mala senka vojnika.

„Ovde je sigurno”, prošaputala mu je senka. Još nije mogao prepoznati s kim govori, a senka se već okrenula na drugu stranu i nestala u vrtlogu ispupčenih rovova. Njega je neki osećaj gurnuo u usek, koji je senka upravo napustila, rukama je napipao nešto meko, gde je seo, da obezbedi glavu iza preniskog nasipa. Sedište je bilo udobno i meko i još toplo od prethodnika. Pre nego što je uspeo da ispipa prostor oko sebe i nađe usek gde je ostavio pušku, poslednji vojnici su protutnjali pored njega po rovu.

Bio je sam. Čudna teskoba ga je pritisla. Neko vreme je pritajeno gledao da li će još neko doći po jarku, zatim je osluhnuo teskobu koja ga je obuzimala. Ali to je trajalo samo jedan tren. Zatim je nadvladalo saznanje da je na frontu, u vatrenoj liniji. Desno i levo su kreketale puške. To su njegovi drugovi. Tada je i on posegao za puškom i ispalio prvi metak koji je poleteo visoko negde ispod sinjeg neba kao da mu šalje svoj prvi pozdrav...